

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะเสนอเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดสถานักเรียนของโรงเรียนในโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดสถานักเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ของโรงเรียนในโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการจัดสถานักเรียนของโรงเรียนในโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากร ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และมีการจัดกิจกรรมสถานักเรียน โดยดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ในแต่ละอำเภอ และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียน 422 คน ครู 422 คน และนักเรียน 422 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 1,266 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มี

3 ชุด คือ

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับครู

ชุดที่ 3 เป็นแบบสอบถามสำหรับนักเรียน

แต่ละชุดแบ่งออกเป็น 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) และเติมคำลงในช่องว่าง

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการจัดสถานักเรียน มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดสถานักเรียน มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 4 เกี่ยวกับข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการปรับปรุง ส่งเสริมการจัดกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม การจัดสถานักเรียน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดสถานักเรียน ซึ่งปรากฏอยู่ในตอนที่ 1 ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ของแบบสอบถามทั้ง 3 ชุด วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบความเรียง ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการปรับปรุงส่งเสริมการจัดกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งปรากฏอยู่ในตอนที่ 4 ของแบบสอบถามทั้ง 3 ชุด ใช้วิธีรวบรวมและนำเสนอตามลำดับความถี่

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 31 - 50 ปี อายุราชการระหว่าง 11 - 20 ปี ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนมาเป็นเวลา 1 - 10 ปี และมีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี

1.2 ครูที่ปรึกษาสถานักเรียน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 20-30 ปี อายุราชการระหว่าง 1-10 ปี รับผิดชอบสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นอกจากนั้นยังต้องรับผิดชอบงานอื่น ๆ อีก เช่น งานในหน้าที่ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน และทำหน้าที่ครูที่ปรึกษาสถานักเรียนมาแล้วเป็นเวลา 1 ปี

1.3 ประชาชนสถานักเรียน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 12 ปี และกำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการจัดสถานักเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่เริ่มจัดสถานักเรียนใหม่ การศึกษา 2527

2.1 การเตรียมการ ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ปรึกษาสถานักเรียน ได้ศึกษาการจัดสถานักเรียนจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และไปศึกษาดูงานการจัดสถานักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ ที่ได้จัดสถานักเรียนแล้ว ส่วนประชาชนสถานักเรียน ศึกษาจากโรงเรียนของตนเองในปีการศึกษาที่ผ่านมา การวางแผนและกำหนดโครงการจัดสถานักเรียนในโรงเรียน ผู้บริหารวางแผนและกำหนดโครงการร่วมกับคณะครู โดยเปิดโอกาสใหม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสถานักเรียน คณะกรรมการสถานักเรียนเป็นผู้กำหนดบทบาทหน้าที่ของสถานักเรียน โดยการประชุมตกลงร่วมกันด้วยความเห็นชอบของครูที่ปรึกษาสถานักเรียน การทำความเข้าใจกับ คณะครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนด้วยการประชุมชี้แจง และสิ่งที่โรงเรียนได้

เตรียมการเพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดสถานักเรียน ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องเขียนต่าง ๆ และจัดห้องทำงานให้ใช้ตามแผนงานหรือความจำเป็น

2.2 การดำเนินงาน การเลือกครูที่ปรึกษาสถานักเรียน คณะครูในโรงเรียนเป็นผู้เลือกแล้วผู้บริหารแต่งตั้ง นักเรียนที่มีสิทธิ์ในการลงคะแนนเสียงในการเลือกประธานสถานักเรียน คณะกรรมการสถานักเรียน ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, 4, 5 และ 6 ส่วนวิธีการเลือกประธานสถานักเรียน คณะกรรมการสถานักเรียน นั้น สมัครงับเลือกตั้งเป็นรายบุคคล และนักเรียนเป็นผู้เลือก กิจกรรมที่สถานักเรียนรับผิดชอบดำเนินการคือ การรักษาความสะอาดและพัฒนาบริเวณโรงเรียน การจัดกิจกรรมหน้าเสาธงก่อนเข้าเรียน การเดินแถวกลับบ้าน และการจัดกิจกรรมในวันสำคัญอื่น ๆ

2.3 การประเมินผล การจัดกิจกรรมสถานักเรียนทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รู้จักปรับตัวให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความสามัคคี รักหมู่ รักคณะ รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น และรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การจัดสถานักเรียนในโรงเรียนได้ผลน่าพอใจ แต่ยังคงปรับปรุงบ้าง ซึ่งวิธีการประเมินผลคือการสังเกต ตรวจสอบผลงาน และการสัมภาษณ์ ส่วนผู้ที่มีส่วนช่วยในการประเมินผลได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูที่ปรึกษาสถานักเรียน คณะครูในโรงเรียน และคณะกรรมการสถานักเรียน ประเมินผลภาคเรียนละ 1 ครั้ง

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดสถานักเรียน

ทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครูที่ปรึกษาสถานักเรียน และประธานสถานักเรียน มีปัญหาและอุปสรรคสอดคล้องกันคือ ไม่สามารถกำหนดรูปแบบของสถานักเรียนที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนได้ และในการดำเนินงานมีปัญหาคือ คณะกรรมการสถานักเรียนมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ คณะกรรมการสถานักเรียนบางคนไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเอง คณะกรรมการสถานักเรียนไม่กระตือรือร้นในการ

ปฏิบัติงาน นักเรียนบางส่วนในโรงเรียนขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนั้นยังมีปัญหาคือ คณะครู คณะกรรมการสถานักเรียน นักเรียน และผู้ปกครอง นักเรียนไม่เห็นความสำคัญและไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร

ตอนที่ 4 เกี่ยวกับข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการปรับปรุงส่งเสริมการจัดกิจกรรม สถานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียน ครูที่ปรึกษา สถานักเรียน และประธานสถานักเรียน สรุปได้ดังนี้

การเตรียมการ

1. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหรือสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ควรจัดให้มีการอบรม สัมมนาให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน หรือครูที่ปรึกษาสถานักเรียน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสถานักเรียน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อจะได้เข้าใจหลักการที่ถูกต้องไปปฏิบัติในการจัดกิจกรรม และได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
2. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด หรือสำนักงานการศึกษาอำเภอ ควรจัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่รูปแบบของสถานักเรียนที่เหมาะสมกับโรงเรียน ขนาดต่าง ๆ
3. โรงเรียนควรจัดให้มีการศึกษาและปฏิบัติงานในโรงเรียนต่าง ๆ ที่จัดสถานักเรียนแล้ว
4. โรงเรียนควรจัดให้มีการประชุมชี้แจงแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และกรรมการศึกษา ก่อนที่จะดำเนินการจัดสถานักเรียนในโรงเรียน
5. ผู้บริหารโรงเรียนควรสร้างบรรยากาศในการบริหารให้เป็นประชาธิปไตย
6. ผู้บริหารโรงเรียนควรกระตุ้นให้คณะครูในโรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยสอดแทรกวิถีชีวิตประชาธิปไตยไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้เนื้อหาวิชาตามหลักสูตร

การดำเนินงาน

1. นักเรียนควรเป็นผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งครูที่ปรึกษาสถานักเรียน
2. นักเรียนทุกคนในโรงเรียนควรมีสิทธิในการเลือกคณะกรรมการสถานักเรียน
3. โรงเรียนควรจัดให้มีข้อบังคับหรือธรรมนูญของสถานักเรียน เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ และขอบเขตความรับผิดชอบของสถานักเรียน
4. โรงเรียนควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของสถานักเรียน เช่น ห้องปฏิบัติงาน วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนงบประมาณในการจัดกิจกรรม
5. โรงเรียนควรส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานักเรียนมีบทบาทในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
6. โรงเรียนควรให้โอกาสคณะกรรมการสถานักเรียน มีการประชุมกันทุกสัปดาห์

การประเมินผล

1. โรงเรียนควรมีการประเมินผลในการจัดกิจกรรมสถานักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง
2. โรงเรียนควรใช้เครื่องมือหลาย ๆ อย่าง ในการประเมินผล เช่น การสังเกต สัมภาษณ์ ทดสอบผลงาน และแบบสอบถาม
3. โรงเรียนควรจัดให้บุคลากรทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการประเมินผล เช่น ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

การเริ่มจัดสถานักเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่เริ่มจัดสถานักเรียนในปีการศึกษา 2527 จะเห็นได้ว่าการกำหนดนโยบาย ตลอดจนการส่งเสริมและสนับสนุนจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด มีส่วนกระตุ้นให้โรงเรียนในสังกัดเห็นความสำคัญของกิจกรรม ก็จะเห็นได้จากการจัดทำแผนปฏิบัติงาน ประจำปีงบประมาณ 2527 ของสำนักงานการ

ประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ก็จัดอันกับความสำคัญของโครงการไว้ในอันที่ 10 นอกจากนั้นยังได้จัดพิมพ์คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา เผยแพร่ให้โรงเรียนในสังกัดใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม ซึ่งคู่มือดังกล่าวได้เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้ง "สถานักเรียน" ในโรงเรียนอีกด้วย (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี 2527 : 36 - 37) นอกจากนั้น โครงการทัศนศึกษาในปีการศึกษา 2527 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ยังได้จัดให้มีการศึกษาและปฏิบัติงานสำหรับหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ และผู้บริหารโรงเรียนที่โรงเรียนบ้านคงบังพัฒนา อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นโรงเรียนทดลองโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยระดับประถมศึกษา

การเตรียมการ ก่อนจะดำเนินการจัดสถานักเรียนในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ปรึกษาสถานักเรียนส่วนใหญ่ ได้ศึกษาการจัดสถานักเรียนจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และไปศึกษาปฏิบัติงานการจัดสถานักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ ที่จัดสถานักเรียนแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ อนุพงศ์ สุขเกษม (2519 : 32) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2525 : 84) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี (2527 : 36) ที่กล่าวว่า "ผู้บริหาร คณะครูและนักเรียน ควรจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับลักษณะและโครงสร้างของสถานักเรียนเป็นอย่างไร ก่อนที่จะทำการจัดตั้งขึ้นในโรงเรียนของตน วิธีการศึกษาอาจทำได้หลายวิธี เช่น ศึกษาข้อมูลการจัดสถานักเรียนจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ตลอดจนไปเยี่ยมชมโรงเรียนซึ่งได้ดำเนินการไปแล้ว" และผลงานวิจัยของ กฤษณี น้ำเพชร (2521 : 54) ที่กล่าวว่า "การลาไปทำงาน โดยพาครูไปชมการแสดง การจัดนิทรรศการ หรือกิจการต่าง ๆ นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานในกิจการนั้น ๆ" จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ปรึกษาสถานักเรียน ตระหนักดีว่า รูปแบบของสถานักเรียนมีหลายรูปแบบ แม้จะมีจุดมุ่งหมายเหมือน ๆ กัน แต่วิธีการดำเนินการย่อมแตกต่างกันออกไป ฉะนั้นหากไม่มีการเตรียมการที่ดีแล้วย่อมจะสามารถจัดสถานักเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ส่วนประธานสถานักเรียนศึกษาจากโรงเรียนของตนเองในปีการศึกษาที่ผ่านมา อาจจะเนื่องมาจาก เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

เกี่ยวกับสถานักเรียนยังไม่แพร่หลาย และข้อจำกัดทางค่านงงบประมาณ โรงเรียนจึงไม่สามารถจะจัดหาเอกสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ศึกษาและดูงานในโรงเรียนอื่น ๆ ได้ ซึ่งถ้าหากโรงเรียนจัดสถานักเรียนได้ประสบผลสำเร็จย่อมจะเป็นตัวอย่างอันดี ดังคำกล่าวที่ว่า "ตัวอย่างที่ดี มีค่ากว่าคำสอน"

การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสถานักเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ คณะกรรมการสถานักเรียนเป็นผู้กำหนดบทบาทหน้าที่ของสถานักเรียน โดยการประชุมตกลงร่วมกันด้วยความเห็นชอบของครูที่ปรึกษาสถานักเรียน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไข ดังที่ บังอร อนุเมฆางกูร (ม.ป.ป. : 69) และ ประคัม นิลสังกา (2524 : 81) โทกลาวถึงลักษณะของสถานักเรียนที่ดีไว้ว่า "ต้องกำหนดอำนาจ หน้าที่ และขอบเขตของสถานักเรียนไว้อย่างแน่ชัด ถ้าไม่กำหนดสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ให้แน่ชัด อาจจะทำให้เกิดความลำบากขึ้นในภายหลัง และวิธีที่โรงเรียนอาจจะช่วยได้คือ จัดให้มีธรรมนูญหรือข้อบังคับของสถานักเรียนขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรรถพร วัฒพันธุ์ (2518 : 65) วิไลรัตน์ ชัมแจ่ม (2527 : 85) และ บทความของ อรสา ภูมิ (ปลูก) จันทสารทูล (2514 : 11) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดตั้งสถานักเรียนว่า "ผู้บริหารควรรจัดให้มีธรรมนูญสถานักเรียนขึ้นเป็นกฎ และเป็นแนวทางในการปฏิบัติสำหรับสถานักเรียน" และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี (2527 : 37-38) ได้เสนอแนะขั้นตอนในการจัดให้มีธรรมนูญสถานักเรียนไว้ดังนี้

1. เลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการร่างธรรมนูญสถานักเรียน ซึ่งจะประกอบด้วยคณะครูและนักเรียน
2. พิจารณาธรรมนูญสถานักเรียน โดยมีคณะกรรมการเสนอร่างธรรมนูญสถานักเรียน ให้หัวหน้าสถานศึกษาเป็นผู้อนุมัติ แต่ถ้าเห็นว่าควรจะมีการแก้ไขอีกจะต้องส่งคืนให้คณะกรรมการร่างธรรมนูญสถานักเรียนแก้ไข
3. ประกาศธรรมนูญสถานักเรียนที่ได้รับอนุมัติแล้ว ให้นักเรียนทราบโดยทั่วกัน

การดำเนินงาน การเลือกครูที่ปรึกษาสถานักเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ คณะครูในโรงเรียนเป็นผู้เลือกแล้วผู้บริหารแต่งตั้ง ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูที่ปรึกษาสถานักเรียน เป็นบุคคลที่จะต้องคลุกคลีและทำงานร่วมกับคณะกรรมการสถานักเรียน ถ้าหากโรงเรียนจะเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเลือกครูที่ปรึกษาแล้วเสนอชื่อให้คณะครูให้ความเห็นชอบโดยได้รับอนุมัติจากผู้บริหารโรงเรียน น่าจะเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับหลักแห่งประชาธิปไตย ดังที่ อรรถพร พนาพันธ์ (2518 : 75) ได้ให้ข้อเสนอแนะกับผู้บริหารโรงเรียนว่า "ในการเลือกสมาชิกสถานักเรียนนั้น คณะกรรมการต่าง ๆ และอาจารย์ที่ปรึกษาของสถานักเรียนนั้น ควรจะให้นักเรียนเป็นผู้เลือกตามระบอบประชาธิปไตย และลงคะแนนเสียงเอง มิใช่ผู้บริหารโรงเรียนหรือครูเป็นผู้เลือก"

นักเรียนที่มีสิทธิ์ในการลงคะแนนเสียงเลือกประธานสถานักเรียน คณะกรรมการสถานักเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ให้สิทธิ์แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, 4, 5 และ 6 ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมมนาการดำเนินงานตามโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2528 ได้ให้ข้อเสนอแนะทั่วไปว่า "เนื่องจากนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ยังขาดเหตุผลในการตัดสินใจ จึงไม่ควรให้ลงคะแนนเลือกตั้งคณะกรรมการกลุ่ม" (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528 : 21) แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่า โรงเรียนควรจะให้สิทธิ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ในการลงคะแนนเสียงเลือกประธานสถานักเรียน/คณะกรรมการสถานักเรียน ทั้งนี้เพื่อเป็นการจัดประสบการณ์ให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้ และฝึกการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ดังที่ มอร์ค (Mork 1971 : 342-344) ได้เสนอแนะการจัดประชาธิปไตยในโรงเรียนแบบใหม่ เพื่อให้เกิดประชาธิปไตยอย่างมีความหมายว่า "การจัดประสบการณ์ประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้ง นักเรียนต้องฝึกทักษะจากการปฏิบัติด้วยตนเอง อย่างเป็นอิสระ โดยครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ ทั้งนี้ นักเรียนจะต้องใช้เหตุผล พิจารณาตัดสินใจเลือกปฏิบัติเพื่อหมู่คณะ"

ส่วนวิธีการเลือกประธานสภานักเรียน คณะกรรมการสภานักเรียนนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ สัมครรับเลือกตั้งเป็นรายบุคคล และนักเรียนเป็นผู้เลือก ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะได้รับอิทธิพลมาจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็เป็นได้ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้มีข้อกำหนดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยวิธีรวมเขตจังหวัดแต่เลือกเป็นรายบุคคล และผู้สัมครรับเลือกตั้งจะสมัครโดยสังกัดพรรคการเมืองหรือไม่ก็ได้ ทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 8 (20 มิถุนายน 2511) มาตรา 97 บัญญัติไว้ว่า "สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน ขอมเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมายใด ๆ และคงปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของตนโดยบริสุทธิ์ใจ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย" (ไพโรจน์ ชัยนาม 2519 : 726) จะมีที่แตกต่างจากหลักการเดิมก็เฉพาะในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 13 (22 ธันวาคม 2521) ที่กำหนดวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแตกต่างจากที่แล้ว ๆ มา กล่าวคือ กำหนดให้แต่ละจังหวัดเป็นเขตการเลือกตั้ง ยกเว้นกรุงเทพมหานครซึ่งแบ่งเป็น 3 เขต ส่วนวิธีการเลือกตั้ง มาตรา 91 บัญญัติไว้ว่า "การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ออกเสียงเลือกตั้ง เป็นคะแนนบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น" (กระทรวงมหาดไทย 2522 : 24) อย่างไรก็ตาม บัญญัติที่กำหนดเกี่ยวกับการเลือกตั้งดังกล่าวในมาตรา 91 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 ก็ไม่ได้มีผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง เพราะการเลือกตั้งทั่วไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ 2 ครั้ง คือในวันที่ 22 เมษายน 2522 และในวันที่ 18 เมษายน 2526 ก็เลือกตั้งตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาล กล่าวคือมีการแบ่งเขตเลือกตั้งในแต่ละจังหวัดจริง แต่ให้ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งเลือกเป็นรายบุคคล มิได้เลือกตามบัญชีที่พรรคเสนอ ดังได้กำหนดไว้ในมาตรา 204 ความว่า "ในวาระเริ่มแรก

เมื่อใช้รัฐธรรมนูญนี้แล้ว (1) มีโทษทัณฑ์ฎีกา 90 พรรค 2 มาตรา 91 พรรค 1 มาใช้บังคับแก่การเลือกตั้ง ..." (กระทรวงมหาดไทย 2522 : 60) และต่อมาในปี พ.ศ. 2528 รัฐสภาได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการแบ่งเขตเลือกตั้งและวิธีการใช้สิทธิออกเสียงใหม่ โดยแก้ไข มาตรา 91 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ใหม่ว่า "มาตรา 91 ในเขตการเลือกตั้งแต่ละเขตใหญ่มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้เท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีอยู่ในเขตเลือกตั้งนั้น"

(กระทรวงมหาดไทย 2529 : 16) ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการเลือกตั้งประธานสภานักเรียน/คณะกรรมการสภานักเรียน ไม่ว่าโรงเรียนจะใช้รูปแบบใดก็ตาม โรงเรียนควรรพยายามส่งเสริม สนับสนุน และสร้างบรรยากาศในการเลือกตั้ง ให้เป็นห้องปฏิบัติการสำหรับให้นักเรียนได้ฝึกการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ เลือกคนดี ที่มี ความสามารถ มาเป็นตัวแทนของตนอย่างจริงจัง เช่น เปิดโอกาสให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประชาสัมพันธ์ เพื่อแถลงนโยบายหน้าเสาธงตอนเช้าก่อนเข้าเรียนหรือในกิจกรรมวันศุกร์ สัปดาห์ ปักป้ายโฆษณาในบริเวณโรงเรียน ขอเวลาเข้าไปประชาสัมพันธ์ในห้องเรียนบ้าง ทั้งนี้เพื่อที่จะพัฒนาให้นักเรียนประณตศึกษาที่จะเติบโตเป็นพลเมืองของชาติในอนาคต ได้มีความสำนึกในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ภายใต้อ้อมแขนของระเบียบ กฎหมายที่ใช้ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขต่อไป

กิจกรรมที่สภานักเรียนรับผิดชอบดำเนินการ ได้แก่ การรักษาความสะอาด และพัฒนาบริเวณโรงเรียน การจัดกิจกรรมหน้าเสาธงตอนเช้าก่อนเข้าเรียน การเดินแถวกลับบ้าน และการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ วิไลรัตน์ ยิ้มแจ้ง (2527 : 90) ซึ่งได้นำเสนอรูปแบบการจัดสภานักเรียนในโรงเรียน ประณตศึกษาขนาดเล็กในชนบท ความว่า "ฝ่ายกิจกรรมมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบและส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการศึกษา ความประพฤติ ความสะอาด การบำเพ็ญประโยชน์ ต่อโรงเรียนและชุมชน ความมีระเบียบวินัย การดำรงรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมประเพณี การกีฬาและการนันทนาการ" และผู้วิจัยมีความเห็นว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น

เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน เช่น กิจกรรมสหกรณ์/สหการ อาหารกลางวัน การกีฬา การประชาสัมพันธ์ ฯลฯ โรงเรียนควรจะได้มอบหมายให้สถานักเรียนรับผิดชอบดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้สถานักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ ได้ฝึก และเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้กับนักเรียนได้ปฏิบัติมากขึ้นอีกด้วย

การประเมินผล ผลการจัดกิจกรรมสถานักเรียนทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รู้จักปรับตัวให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความสามัคคี รักหมู่ รักคณะ รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น และรู้จักการเป็นผู้นำและผู้นำที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมคิด ศิริสัมพันธ์ (2520 : 92) พบว่า ผู้บริหารและครูทางที่มีทัศนคติต่อกิจกรรมสถานักเรียนอยู่ในเกณฑ์สูง เพราะเห็นว่าสถานักเรียนมีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อนักเรียนหลายคน เช่น จะปลูกฝังแนวทางการปกครองแบบประชาธิปไตยมากที่สุด มีส่วนช่วยในการพัฒนาให้เด็กเป็นผู้ใหญ่ที่ดี มีความรับผิดชอบสูง รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองตามระบอบประชาธิปไตย และเป็นตัวอย่างที่ดีงามในเด็กรุ่นหลังได้เห็น นอกจากนี้ผลการวิจัยของ พิระพงษ์ ศรีเทียนง (2524 : 90) ยังพบว่า จำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย สูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังได้แก่ คุณลักษณะต่อไปนี้คือ "การทำงานเป็นหมู่คณะ การเคารพในความเสมอภาคของมนุษย์ การมีวินัยในตนเอง การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น การยอมรับในเหตุผล" และในปัจจุบันนี้นักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีอยู่เป็นจำนวนมากถึง 7 ล้านกว่าคน กระจายอยู่ตามโรงเรียนในทุกพื้นที่ของประเทศไทยกว่าสามหมื่นโรงเรียน ซึ่งถ้าหากสามารถสร้างเสริมให้นักเรียนมีความรู้และเข้าใจวิถีชีวิตประชาธิปไตย ทั้งที่อยู่ในระดับประถมศึกษาแล้ว การสร้างเสริมประชาธิปไตยก็คงเป็นไปโดยดี และถูกต้องตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528 : 12) และเป็นที่น่าสังเกตว่า ทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครูที่ปรึกษาสถานักเรียน และประธานสถานักเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดสถานักเรียนในโรงเรียนได้ผลน่าพอใจ แต่ยังคงต้องปรับปรุงบ้าง แสดงว่า โรงเรียนไม่ได้นิ่งนอนใจ พยายามที่จะ

พัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนยิ่ง ๆ ขึ้น ซึ่ง สอดคล้องกับความเห็นของ อรสา กุมารี (ปุกท) จันทรศารทูล (2514 : 11) ซึ่ง ใ้กล่าวถึง หลักในการจัดสถานักเรียน ควรคำนึงถึงหลักแห่งความเจริญของสถานักเรียน กับอรรถกถาของครู และเวลาด้วยโครงการว่า "สถานักเรียนจะต้องมีความเจริญไปตาม ความต้องการของสถานศึกษาแห่งหนึ่ง ๆ ไม่เหมือนกัน เพราะขึ้นอยู่กับสภาพของ โรงเรียน ครู และนักเรียนว่ามีสภาพอย่างไร ... ความใจร้อนเร่งจะเห็นความ สำเร็จของกิจกรรมตามสถานักเรียนให้ทันใจนั้น ย่อมจะทำให้กิจการของสถานักเรียน เกิดผลไม่ดีเท่าที่ควร จึงควรระวังโครงการให้มีการดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป เวลาที่ผ่านไปย่อมจะเป็นบทเรียนสำหรับการดำเนินการขั้นต่อไป"

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดสถานักเรียน ทั้งผู้บริหารโรงเรียนครูที่ปรึกษา สถานักเรียน และประธานสถานักเรียน มีปัญหาสอดคล้องกันคือ ไม่สามารถกำหนดรูปแบบ ของสถานักเรียนที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนได้ และจากผลการสัมมนาบุคลากรใน ระดับอำเภอ คือ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ศึกษาพิเศษอำเภอผู้รับผิดชอบโครงการและผู้อำนวยการครูในคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี 2528 : 12) ก็พบว่า การจัด กิจกรรมสถานักเรียนทางคนทางจัด กิจกรรมบางอย่างไม่เสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตย ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน และ อนุพงศ์ สุขเกษม (2519 : 31) ใ้กล่าวถึงหลักแห่งความ เหมาะสมในการจัดสถานักเรียนไว้ว่า "รูปแบบของสถานักเรียนมีหลายรูปแบบ แม้จะมี จุดมุ่งหมายเหมือน ๆ กัน แต่วิธีดำเนินการแตกต่างกันไป ดังนั้นการจัดสถานักเรียนจะ ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมเป็นสำคัญ นั่นคือ จะต้องมีการศึกษาสภาพของโรงเรียน อย่างละเอียด แล้วจึงจัดสถานักเรียนให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน นั้น ๆ" ฉะนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรจะนำ เสนอรูปแบบการจัดสถานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดต่าง ๆ เช่น ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก เพื่อให้โรงเรียนแต่ละขนาดได้ใช้เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงานต่อไป

บุคคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการสถานักเรียนมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ คณะกรรมการสถานักเรียนบางคนไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเอง คณะกรรมการสถานักเรียนไม่กระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน นักเรียนบางส่วนในโรงเรียนขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัญหาส่วนใหญ่เป็นปัญหาของนักเรียน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนที่ผ่านมานั้น ไม่เอื้ออำนวยต่อการเสริมสร้างให้นักเรียนมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับวิถีชีวิตประชาธิปไตย เช่น บางโรงเรียนมีการแบ่งให้นักเรียนนั่งเป็นกลุ่ม ๆ ภายในชั้นเรียน แต่กิจกรรมการเรียนการสอน ไม่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกัน นักเรียนไม่เคยวางแผน ไม่เคยปรึกษาหารือ ไม่เคยอภิปรายร่วมกัน หรือทำงานร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528 : 150) ผู้วิจัยมีความเห็นว่าโรงเรียนประถมศึกษา หึงตระหนักว่า หัวใจสำคัญในการที่จะสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยให้แก่เด็กนักเรียนได้สำเร็จนั้น อยู่ที่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกกลุ่ม ประสิทธิภาพ จะต้องฝึกให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม รู้จักสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาปกครองดูแลกันเองภายในกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้รับทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม ซึ่งจะส่งผลโดยอ้อมต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

นอกจากนั้นยังมีปัญหาคือ คณะครู คณะกรรมการสถานักเรียน นักเรียนและผู้บริหารนักเรียน ไม่เห็นความสำคัญและไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วสันต์ พรหมบุญ (2522 : 154) อนงค์ศิริ วิชาลัย (2524 : 27) สาทราย แคนนาวา (2527 : 174) ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรจะได้มีการประชาสัมพันธ์ถึงหลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการและคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากกิจกรรมนั้น ๆ ให้แก่บุคคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งในโรงเรียนและในชุมชน เขาใจก่อนจะลงมือดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันที่พบในงานวิจัยหลายฉบับ ซึ่งเมื่อได้สร้างความเข้าใจกับบุคคลากรที่เกี่ยวข้องแล้วทุกฝ่ายก็จะให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ถึงความสามารถ การจัดกิจกรรมสถานักเรียนก็จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ทางการ ตั้งที่

วิไลรัตน์ ชัยแจ่ม (2527 : 85) ได้เสนอแนะในการจัดตั้งสภานักเรียนไว้ว่า "ผู้บริหารควรเชิญผู้ปกครองนักเรียน กรรมการศึกษาของโรงเรียน และบุคคลสำคัญ ในชุมชนเข้าร่วมประชุมเพื่อชี้แจงให้เข้าใจเรื่องของสภานักเรียนและประโยชน์ของ สภานักเรียนที่จะบังเกิดแก่เด็ก เพื่อไม่ให้เกิดการเข้าใจผิดหรือต่อต้านจากบุคคล เหล่านี้"

ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการจัดตั้งสภานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรศึกษารูปแบบของสภานักเรียนให้ละเอียดถี่ถ้วน และพิจารณาว่ารูปแบบใดเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน แล้วจึงนำมา วางแผนดำเนินการจัดตั้งสภานักเรียนขึ้นในโรงเรียน
2. ผู้บริหารโรงเรียนพึงตระหนักว่า การดำเนินงานสภานักเรียนจะราบรื่น และสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็น คณะครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ฉะนั้นการทำความเข้าใจกับบุคลากรทุกฝ่าย จึงมีความจำเป็นจะต้องดำเนินการก่อนที่จะจัดตั้งสภานักเรียนขึ้นในโรงเรียน
3. เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของสภานักเรียน โรงเรียนควร จะได้จัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ และงบประมาณ ให้เป็นสัดส่วน
4. โรงเรียนควรจะจัดให้มีธรรมเนียมหรือข้อบังคับของสภานักเรียนขึ้นเพื่อ กำหนดอำนาจ หน้าที่ และขอบเขตความรับผิดชอบของสภานักเรียนไว้อย่างแน่ชัด
5. คณะครูและผู้บริหารโรงเรียน ควรจะให้ความสำคัญและเอาใจจริงเอาใจ ใจต่อการเลือกตั้งประธานสภานักเรียน คณะกรรมการสภานักเรียน เพราะการกระทำ เช่นนี้จะช่วยให้นักเรียนที่ได้รับเลือกตั้งเกิดความรู้สึกที่จะต้องรับผิดชอบ และมีความ กระตือรือร้นที่จะทำงาน

6. นักเรียนทุกคนในโรงเรียน ควรมีสิทธิ์ในการออกเสียงเลือกตั้ง
ประธานสภานักเรียน คณะกรรมการสภานักเรียน

7. นักเรียนที่มีสิทธิ์ในการสมัครรับสมัครเลือกตั้งเป็นประธานสภานักเรียน
คณะกรรมการสภานักเรียน ควรจะเป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
ขึ้นไป

8. วิธีการเลือกประธานสภานักเรียน คณะกรรมการสภานักเรียน ควรจะ
ให้สอดคล้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสมัยนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียน
ได้นำความรู้ ความเข้าใจ ไปประชาสัมพันธ์ให้บุคคลรอบร้อม ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริม
ประชาธิปไตยในชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

9. โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้สภานักเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัด
กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่มีส่วนส่งเสริมและ
สนับสนุนให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งสิทธิ์ หน้าที่และเสรีภาพ และความรับผิดชอบ
ความมีระเบียบวินัย ความเสมอภาค การเคารพระเบียบข้อบังคับ กติกาและความ
กตริเริ่มสร้างสรรค์

10. โรงเรียนควรจะมีหน้าที่การประเมินผลการจัดกิจกรรมสภานักเรียน
อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง และใช้วิธีการหลาย ๆ อย่าง เช่น การสังเกต
สัมภาษณ์ ตรวจสอบผลงาน และทบทวนแบบสอบถาม เป็นต้น

11. ในการประเมินผลการจัดกิจกรรมสภานักเรียน ควรจะให้บุคลากร
ทุกฝ่ายเช่น ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู นักเรียนและบุคคลรอบร้อม มีส่วนร่วมในการ
ประเมินผล

12. โรงเรียนควรมีผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมสภา
นักเรียนทุกครั้งที่การประเมินผล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องเดียวกันนี้ในจังหวัดอื่น หรือในระดับเขตการศึกษา
2. ควรมีการศึกษาหารูปแบบการจัดสถานักเรียน ที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดต่าง ๆ
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยในโรงเรียนที่จัดสถานักเรียนกับโรงเรียนที่ไม่จัดสถานักเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย